

4. GAIA: ZENBAIT GAI ETIKO NABARMEN

- Gaiaren lehen lau puntuetan, komunikabideek eta profesionalek arreta berezia eta eskakizun handiagoa eskatzen duten gaiak helduko diegu, bereziki gai sentikorrek baitira.
- Zenbait puntu komun dituzte, diskriminazioei, xenofobiari, indarkeriari, tratu txarrei, hondamendiei, delinkuentziari eta abarri buruz informatzean:
 - Gai horiekin lotutako informazioetan adin txikikoak agertzen direnean, horien protagonismo maila edozein dela ere, betebeharrak etikoak ahalik eta zehatzen eskatuko dira.
 - Arreta berezia jarri behar dugu hizkuntzaren erabileran, askotan desagokia edo iraingarria izan baitaiteke pertsona jakin batzuentzat.
 - Askotariko topiko eta estereotipoak saihestu behar ditugu.
 - Sentsazionalistatik eta gertaeren berreraikuntza dramatizatutik ihes egin behar dugu.
 - Zuzenean edo zeharka kaltetutako biktimak daudenean, mina ez areagotzeko arreta areagotu behar dugu, anonimotasunerako eskubidea errespetatuz eta hedabideen jazarpenik ez jasateko.

1. GUTXIENGOAK

SARRERA:

- Hedabideek giza talde gutxituei emandako tratamendua aztertzen denean, azterketa migrazioaren inguruan egiten da ia beti: etniak, erlijioak, errefuxiatuak ...
- Eta, komunikabideetan horiei buruz hitz egitean, haien berariazotasuna zehazten duen azpiko kontzeptu deontologiko nagusia **ez diskriminatzea** da.
- Kode askotan diskriminazioaren debeku orokorra baino ez da adierazten; beste batzuetan, berriz, arrazoiak zehazten dira: kolorea, kultura, jatorri nazionala, erlijioa, arraza...

Jarraibide orokorrak:

- Pertsonen arraza, kolorea, erlijioa edo gizarte-jatorria mespretxuz edo aurreiritziz ez aipatzea.
- Datu horiek ez argitaratzea, argitaratutako informazioa ulertzeko ezinbestekoak ez badira.

1.1. EZ DISKRIMINATZEA KULTURA, ERLIJIOA, JATORRIA, KOLOREA, ETNIA ETA ABAR DIRELA-ETA.

UNESCO

- Kazetariak indarkeria, gorroto edo diskriminazio-mota guztien –batez ere arrazakeria– aldeko apologia edo zirikatze mota guztien aurka ohartarazi behar du.
- Kazetariak lagundu dezake herrien arteko ezjakintasuna eta ulertezintasuna ezabatzen, haien premia beharrek elkartasuna erakutsiz, nazio guztien eta gizon guztien eskubideen eta duintasunaren errespetua sustatzen, arraza, sexua, hizkuntza, nazionalitatea, erlijioa edo sinesmen filosofikoak bereizi gabe.

EUROPAKO KODEA

- Gizartean, batzuetan, tentsioa eta gatazkak sortzen dira, terrorismoa, gutxiengoen diskriminazioa, xenofobia edo gerra bezalako faktoreen eraginez. Egoera horietan, komunikabideek demokraziaren balioak defendatzeko betebeharrak morala dute, giza duintasuna errespetatuz, arazoak metodo baketsuen eta tolerantziaren bidez konponduz, eta, ondorioz,

indarkeriaren eta gorrotoaren eta liskarren diskurtsoaren aurka eginez, kultura, sexu edo erlijioaren ondoriozko diskriminazio oro baztertuz.

FIP

- Kazetaria arduratuko da informazioa edo iritziak zabaltzean gorrotoa edo aurreiritziak sustatzen ez dituela zaintzeaz, eta ahalegin guztiak egingo ditu jatorri geografikoa, soziala, arraza edo etnia, generoa, sexu-orientazioa, hizkuntza, desgaitasuna, erlijioa eta iritzi politikoak direla-eta diskriminazioa zabaltzen ez laguntzeko.

FAPE

- Kazetariak arreta profesionala areagotuko du ahulenen eta diskriminatuen eskubideak errespetatzean. Horregatik, sentsibilitate berezia izan behar du eduki diskriminatzailea izan dezaketen edo indarkeria edo giza praktika umiliagarriak eragin ditzaketen informazio edo iritzietan.
- Horregatik, ez ditu aipatu behar, mespretxuz edo aurreiritziz, pertsona baten arraza, kolorea, erlijioa, gizarte-jatorria edo sexua edo pairatzen duen edozein gaixotasun edo desgaitasun fisiko edo mental.

KATALUNIA

- Ezin da inor diskriminatu sexu-izaeragatik, desgaitasun fisiko edo mentalagatik, sinesmenengatik, jatorri etnikoagatik, nazionalitateagatik eta gizarte-mailagatik.
- Hedabideek informazioei ematen dieten tratamendua testuinguru diskriminatzaile baten barruan sar daitekeenean, irakurlearen arreta erakartzeko helburuarekin, herritarrengan jarrera negatiboa eragiten dute migrazio-egoerarekiko eta etorkinekiko.
- Komunikabideei gomendatzen zaie erantzukizun eta zorrotasun bereziz jokatzeko etnia, sinesmen edo gizarte-maila edo kulturalagatik diskriminazioak eragin ditzaketen informazio edo iritzietan, hau da, pertsonen orokortzeak eta etiketak saihestuz, haien ezaugarri bereizgarriak, etnikoak, erlijiosoak, ekonomikoak edo sozialak direla eta.

MADRILGO KAZETARIEN SINDIKATUA (SPM)

- Kazetariak saihestu egingo du hizkera diskriminatzaile oro erabiltzea, arraza, sexua, erlijioa, iritzia edo beste edozein baldintza edo kondizio pertsonal edo sozial dela eta.

GALIZIA

- Erantzukizun eta zorrotasun bereziz jokatu sexuaren, arrazaren, sinesmenaren edo gizarte- eta kultura-mailaren ondoriozko diskriminazioak eragin ditzaketen informazio edo iritzietan.

ERRESUMA BATUA

- Prentsak pertsonen arrazari, koloreari, erlijioari, genero-identitateari, sexu-orientazioari edo edozein gaixotasun edo desgaitasun fisiko edo mentali buruzko aurreiritziak edo gutxiesgarriak diren erreferentziak saihestu behar ditu.

KATALUNIAKO IKUS-ENTZUNEZKO KONTSEILUA (CAC)

- Albiste batzuetako protagonisten azalaren jatorria edo kolorea bezalako gai buruzko erreferentziak nabarmentzeak askotan ez dio informazio garrantzitsua gehitzen kontakizunari, ez da behar-beharrezkoa gertaera ulertzeko, eta, aldiz, aurreiritzien indargarri gisa jarduten du, eta asmo negatibo edo kondenatzailea interpretatzeko gako inplizitu gisa.

BERRIA

- Zorrotz eta erantzukizunez jokatu behar da informazioetan bereizkeria eragozteko, eta ez da onartuko diskriminazioa bultzatzen duen jokaerarik, edozein motatakoa dela ere: sexuan oinarritua, etniam, erlijioan, kulturaren, sexu aukeran edo bestelako gorabeheretan.

VOCENTO

- Kazetariak ez du iturririk diskriminatuko arrazoi sozialengatik, politikoengatik, arrazagatik, erlijioagatik, sexuagatik eta abarregatik.

EITB

- informazioek ez dute inola ere bultzatuko ez gorrotoa, ez diskriminazioa, arrazoitzat generoa, arraza edo bestelako zirkunstantzia pertsonal edo sozialen bat eman zein eman ez.
- EITBk bere gain hartuko du kulturartekotasuna gizarte osoaren helburu bihurtzeko eta harremanak eta bizikidetzak normalizatzeko lanean laguntzea. Informazioek berdintasunaren eta diskriminaziorik ezaren alde egingo dute, eta arrazakeriaren eta xenofobiaren kontra.
- Informazioak argi utzi behar du migrazioaren gaia konplexua dela, era askotako kausak dituen: politikoak, sozialak, ekonomikoak eta kulturalak. Albisteei heltzeko ikuspegiak integrazioa, bizikidetzak eta arrazan, etnien edo jatorrian oinarrituriko diskriminaziorik eza izango ditu helburu.
- Herritarrei sare sozial, telefono, foro edo blogen bitartez parte hartzeko bidea irekitzen zaienean, kulturarteko gizartearen ideia sustatu beharko da. Beharrezkoa da bide horiek moderatzea, adierazpen arrazistak edo xenofoboak ekiditeko.
- Beste kultura, arraza edo sinesmen batzuei buruzko informazioa ez da jarrera etnozentristik landuko.

RTVE

- Profesionalek *immigrante* terminoa erabiltzen dutenean, konnotazio gutxiesgarri oro saihestu behar dute.

1.2. JATORRI, NAZIONALITATE, KOLORE, ETNIA, ARRAZA... AIPATZEA:

Jarraibide orokorra:

- Oro har, saihestu egin behar da etorkinen izaera, etnia, arraza, azalaren kolorea, erlijioa, jatorria, kultura, protagonisten hizkuntza ... aipatzea.
- **Salbuespenak:**
 - Hedatutako informazioarekin lotura zuzena izatea. (FAPE)
 - Albistea ulertzeko ezinbestekoa izatea. (*Berria*)
 - Datu horiek benetan garrantzitsuak izatea informaziorako. (Erresuma Batua, IPSO)
 - Albistea ulertzeko guztiz beharrezkoa izatea. (EITB)
 - Informazio baten zentzua ulertzeko behar-beharrezkoa denean. (RTVE)

1.3. MIGRAZIOA, GATAZKAK ETA DELINKUENTZIA. ESTEREOTIPOAK SAIHESTU:

KATALUNIA

- Komunikabideetan nazionalitatearekin edo jatorrizko lekuekin lotutako hitzak eta kontzeptuak erabiltzea delitu-egintzak egin dituzten gizabanako bat edo gizabanakoen taldeak titularretan izendatzeko, diskriminatzailea da.
- Nolanahi ere, hedabideak uste badu protagonisten nazionalitatea albiste izan daitekeela, hartzaileengan eragin diskriminatzailearik ez sustatzeko, datu hori beti aipatzea gomendatzen da, deskribatutako gertaeren egileak edozein direla ere.

CAC

- Ez da onargarria balioespen diskriminatzaileak dakartzaten atribuzio topikoak automatikoki hartzea. Saihestu egin behar da, adibidez, erlijio-aukera jakin bat jarrera fundamentalistekin sistematikoki identifikatzea.

- Era berean, eta izendapen kolektiboek sistematikoki uko egin behar izan gabe, ez da onargarria legez kanpoko jarduera jakin bat gutxiengo etniko edo etorkinen kolektibo jakin batekin identifikatzea, amaieran, hartzaileek ia talde horren ezaugarri edo ezaugarri gisa har dezaketeelako.

BERRIA

- Etorkinek ez dute talde homogeneorik osatzen. Beraz, estereotipoak eta topikoak saihestu beharra dago. Hala, esaterako, ezin da identifikatu jatorri, etnia edo erlijio jakin bat jarrera fundamentalistekin, delituarekin edo gizarte arazoekin.

EL MUNDO

- Saihestu egin behar da, adibidez, "Ijito" edo "marokoar" atxilotuen aipamena, tartean daudenak Aragoikoak, ilehoriak edo adbentistak balira bezain garrantzirik ez duten gertaeretan.

EITB

- Etorkinak ez dira talde homogeneoa. Ez da orokortu behar, eta, batik bat, etorkinak ez dira jokabide susmagarriekin lotu behar. Delituei buruzko berrietan, adibidez, ez da aipatuko susmagarriak, atxilotuak edo akusatuak talde etniko edo kultural bateko edo besteko kideak direla.
- Euren jarduera profesionalean lekukoak bilatzen dituztenean, kazetariak ez diete estereotipo murriztailei jarraituko. Lanbide edo jarduera batzuetan presentzia handiagoa izanagatik ere, ez dira nazionalitate jakin bateko pertsonak bilatu behar gai jakin bat ilustratzeko.
- Ez da immigrazioa bazterkeriarekin erlazionatu behar. Hori ez da oztopo izango kazetarien ikerlanak immigrazioari lotutako esplotazio edo diskriminazio-egoerak salatzeke balio izan dezan.
- Ez dugu zabaldu behar immigrazioarekin kontzeptu negatiboak (ilegaltasuna, delinkuentzia, kriminalitatea edo terrorismoa) lotuta daudelako ideia. Termino horiek elkarrekin lotzen badira, errazago sendotuko dira aurreiritziak.

RTVE

- Ez dira erabili behar testuinguruan behar bezala kokatuta ez dauden irudiak, argazkiak edo artxiboko soinuk, eta, aldiz, estereotipoak finkatzen laguntzen dutenak.
- **Delinkuentzia. egileen identifikazioa:** ustezko delitugilearen izaera soziala, lanbidea, etnia edo larru-kolorea, jatorria eta sexu-orientazioa ez dira inoiz agertu behar lehenik eta behin, delituaren kausatzat har litekeelako, eta horrek balio-irizidibidegabe eta arriskutsuak eragingo lituzkeelako. Datu horiek eman daitezke, haien garrantzia handitu gabe, ustezko delitugilearen nortasunaren zati gisa.
- **Saihestu egin behar da etorkinen eta indarkeria, ilegaltasun eta delinkuentziaren arteko lotura.** Sarritan, komunikabideek gutxiengoko talde etnikoek eta etorkinek arduratzen dira, haiek sortutako edo pairatutako gizarte-gatazken ondorioz. Nahiz eta esplizituki delinkuentzia immigrazioarekin ez erlazionatu, ohiz elkarren ondoan jartzeak fenomeno sozial bat beste batekin lotzen duten aurreiritziak sendotu ditzake.
- **Baita informazio positiboak ere.** Profesionalek etorkinak protagonistak diren informazioen edukiak dibertsifikatu behar dituzte, ikus-entzuleek beren arazoak eta lorpenak ezagut ditzaten. Aurreiritziei aurre egiteko modurik onena ongizate orokorrari egiten dioten ekarpena erakustea da, baita haien presentziak dakarren aberastasun kultural eta soziala ere.

1.4. MIGRATZAILEEN ADMINISTRAZIO-EGOERARI ERREFERENTZIA EGITEKO TERMINOLOGIA:

RTVE

- Profesionalek immigrante terminoa erabiltzen dutenean, konnotazio gutxiesgarriak saihestu behar dituzte.
- Nahiz eta zuzena izan fenomeno sozial gisa "immigrazioaz" hitz egitea, hobe da, pertsona jakin batzuk direnean, haien nazionalitateagatik aipatzea; hau da, frantses bat, kolonbiar bat, marokoar bat...
- Nazionalitate espainiarra lortu duten etorkinen kasuan, espainiar izaera aitortu behar diegu, nahiz eta jatorri frantziarra, kolonbiarra edo marokoarra eta abar duten espainiarrak direla gehitu dezakegun.

Hitz desegokiak:

KATALUNIA

- Etorkinei aplikatutako *legez kanpoko* adiera ez da zuzena, eta kazetaritzaren Kode Deontologikoaren irizpideak urratzen ditu, arrazoi hauengatik:
 - Pertsonak ezin dira inoiz *legez kanpokoak* izan, horrek gizaki bati zuzenbidezko subjektuaren kategoria ukatzea ekarriko lukeelako.
 - Kalifikatzaile hori modu desegokian aplikatzeak pertsona horien duintasunarekiko eta irudiarekiko mespretxua dakar.
 - Hitz hori emigratzen duten langileak modu esklusiboan eta jarraituan izendatzeko erabiltzeak tratu diskriminatzailea dakar berekin, eta pertsona horiek kontzientzia kolektiboan duten irudia kriminalizatzen duten estereotipoak bultzatzen ditu. (Katalunia)

CAC

- Ezin da errutina gisa sartu *legez kanpoko*, *dokumenturik gabeko* edo *paperik gabeko* termino edo esamoldeak erabiltzea *erregularizatu gabeko administrazio-egoera* batean dauden pertsonak definitzeko edo karakterizatzeke.

EL PAÍS

- *Legez kanpoko* adiera ez da erabili behar "lanerako edo bizilekurako baimenik gabeko etorkinak atzerriko herrialde batean" aipatzeko.

LA VANGUARDIA

- Pertsona bati buruzko *legez kanpoko* adiera mespretxuzkoa da, eta, gainera, semantikoki okerra: pertsonak ezin dira *legez kanpokoak* izan, jokabideak edo egintzak izan daitezke *legez kanpokoak*.

EiTB

- Informazioa ulertzeko ezinbestekoa ez baldin bada, ez da erabiliko «*etorkin*» terminoa.
- Desegokia da '*ilegal*', '*klandestino*', '*papergabe*' edo antzeko adierazpideak erabiltzea.

RTVE

- Etorkin bat ezin da *legez kanpokotzat* jo, ez baita gaizkilea, ezta kriminala ere.

Hitz egokiak:

BERRIA

- Oro har mintzatzeko, *migrazio*, *migratzaile* eta *migratu* hitzak erabiliko dira, ikuspuntuaren neutraltasunaren mesedetan.

EL PAÍS

- *Etorkinak* esan behar da edo, baita, *legez kanpoko egoeran*.

LA VANGUARDIA

- Asko jota, gizabanakoak *legez kanpoko egoeran* egon daitezke, *dokumentaziorik gabe, egoera irregularrean, lan-baimenik gabe, bizileku-baimenik gabe, bisarik gabe, egoera administratibo irregularrean...*

EiTB

- Zuzenak dira: '*egoera irregularrean dauden etorkinak*' edo '*egoitza-baimenik gabeko etorkinak*'.

RTVE

- Zuzena da horrelako egoerak aipatzeko, *paperik gabeko pertsona* edo *agiririk gabeko pertsona* bezalako esamoldeak erabiltzea.
- Pertsona bat, beste gabe, *irregularitasun egoera batean* egon daiteke; kasu honetan, egiten duen arau-haustea ez da delitua, arau-hauste administratiboa baizik. *Irregularra* da egoera horri erreferentzia egiteko modurik egokiena.

1.5. KONTZEPTU BATZUEI BURUZKO ZEHAZTAPENAK:

ARABIAZ / ARABIERA:

EL PAÍS

- *Arabiarra* ez da musulmanaren edo islamiarraren sinonimoa. Ez dira erabili behar *arabiar itxura* edo *arabiar terrorismoa* bezalako adierazpenak.

LA VANGUARDIA

- Ez dira nahastu behar arabiera hizkuntza arabiar herri edo erlijio islamikoarekin.

EiTB

- Ondo berezi behar dira '*arabiarra*' (hizkuntza bati edo herrialde bati dagokiona) eta '*musulmana*' edo '*islamikoa*' (erlijio bati dagokiona).

ETNIA:

EL PAÍS

- Hitz hau ezaugarri fisiko eta kultural komunak dituen herri edo pertsona talde bat izendatzeko erabil daiteke. Adibidez, *ijitoen etnia*. Ez da *arrazaren* sinonimotzat hartu behar.

LA VANGUARDIA

- Espezie batean arraza desberdinak izateko, beharrezkoa da desberdintasun genetiko jakin batzuk egotea, eta hori ez da gertatzen gizakiengan.
- Beraz, ez da zuzena arraza beltza, asiarra edo mongoloidea, kaukasikoa, kobre koloreko eta abar aipatzea.
- Giza arrazarik ez dagoenez, termino ez biologikoa baizik eta soziala soilik erabil dezakegu, *etnia*, komunitateen eta herrien arteko alderdi bereizgarriak zehazteko, fisikoak zein kulturalak.

MAIRU:

EL PAÍS

- Ez da *musulmanaren* sinonimoa. Mespretxuzkoa izan daiteke, eta hobe da ez erabiltzea.

LA VANGUARDIA

- Gaur egun, Magrebeko biztanleei dagokienez, mespretxuzko terminoa da. Erabil dezagun *magrebtar*, Maroko, Aljeria eta Tunisia barne hartzen dituen eskualde horretako herritar bati buruz ari bagara.
- *Moro* hitza, aldiz, zuzena da Filipinetako Mindanao uharteko musulmanei erreferentzia egiteko.

BELTZA:

EL PAÍS

- Pertsona bat arraza beltzekoa izatea ez da aipatu behar informazioetan, hori albistearen funtsezko elementua denean izan ezik
- Beltzen auzo batek jasaten duen diskriminazioaz hitz egin ahal izango da, adibidez, edo Hego Afrikako manifestazio batean *bi beltz hil direla*, baina inoiz ez informazio baten protagonista beltza dela, baldin eta ez aipatze horrek ez badio kentzen albisteari zentzua ulertzeko datua, edo bere esanahia erabat aldatuko balu.
- Era berean, ezin da mespretxuzko adierazpenik erabili, hala nola, *hau beltzen lana da*, edo *beltz batek bezainbeste lan egiten duzu*, edo *lana egiten dioten beltz talde bat dauka*.
- Baita ere, ez da *koloreko pertsona* esamoldea erabili behar. Zuriak ere *kolorekoak* dira.

LA VANGUARDIA

- Pertsona bat *kolorekoa* dela esatea eufemismo barregarria da. Zuri bat zuria da, beltz bat beltza da eta denok gara kolore batekoak edo bestekoak.

LA VOZ DE GALICIA

- Kontu honek ez gaitu eufemismo barregarriak eta zentzugabeak erabiltzera eraman behar, hala nola, *beltz* hitza erabiltzeari uko egitea arraza beltzeko pertsonak izendatzeko, erabilera mespretxuzkoa ez denean.

1.6. KOMUNITATE JAKIN BATENTZAT IRAINGARRIAK IZAN DAITEZKEEN ADIERAZPENAK:

KATALUNIA

- Gorrotoa eta indarkeria sustatu ditzaketen adierazpen iraingarriak saihestu behar dira.

BERRIA

- Hizkera xenofoborik ez da onartuko.

VOCENTO

- Nahiz eta erabilera herrikoia izan, egokia da gure testuetatik zenbait gizarte-talderentzat iraingarriak eta printzipio deontologikoen kontrakoak diren zenbait esamolde baztertzea (*judiada bat egitea, Jainkoa ijito batekin konparatzea, norbait txinatar bat bezala engainatzea...*).

EL PAÍS

- Inoiz ez dira erabili behar komunitate batentzat iraingarriak diren hitzak edo esaldiak. Adibidez, *judiada bat egin zion, txinatar bati bezala engainatu zuen, hori ijitokeria bat da, beltzen askari bat da, gorroto afrikarra dio*.

EL MUNDO

- Ez da adierazpen arrazistarik edo gailentasun etniko, sozial edo erlijiosorik erabili behar.
- Etnia, erlijio edo talde jakin batzuei buruzko mespretxuzko adierazpenak debekatuta daude, eta hurbiletik zaindu behar dira itxuraz aipamen bat arrazista izan ez, baina testuinguruan arrazista deneko kasuak.
- Erabat saihestu behar dira mespretxuzko adierazpenak, hala nola, *txinatar bat bezala engainatu zuten, beltzen askaria* edo *judiada bat izan zen*.

LA VOZ DE GALICIA

- Ez da erabili behar talde etniko, sozial edo erlijioso batentzat iraingarriak izan daitekeen adierazpenik (*El sudaca le hizo una buena judiada al negrata*).

EiTB

- Sekula ez da erabili behar errakuntza eragin dezakeen hitzik edo komunitate batentzat iraingarria izan daitekeenik. Terminoak zehaztasunez erabili behar dira, etniari, kulturari, erlijioari, nazionalitateari, jatorriari eta abarri dagozkien kontzeptuak nahastu gabe.

1.7. MIGRATZAILEEN ETORRERA AIPATZEKO ESAMOLDE DESEGOKIAK:

EiTB

- Guztiz baztertzea da arriskua aditzera ematen duten *metaforak* edo *similak* erabiltzea. Etorkinen etorrera aipatzeko, adibidez, ez dira gomendagarriak «oldea» eta horrelako terminoak, *jarrera defentsiboa* eragin dezakete eta.

RTVE

- **Hizkuntzaren erabilera egokia:** saihestu egin behar dira, erabilera sinplista eta estereotipatua dela eta, kolektibo oso bati kalte egin diezaioketen hitzak eta esamoldeak: *elur-jausia*, *olatua*, *etorrera masiboa*, *inbasioa*, etab.

1.8. MIGRAZIOA INFORMAZIO-ITURRIEI DAGOKIENEZ:

CAC

- Immigrazioaren informazio-tratamenduan, ezinbestekoa da etorkinak informazio-iturri izatea.

BERRIA

- Immigrazio gaietan ere ezinbestekoa da informazio iturrien aniztasuna bermatzea. Etorkinek, albisteko protagonista ez ezik, informazio iturri ere izan behar dute.

EiTB

- Informazioa egiaztatu ahal izateko, hainbat iturritako datuak erkatu behar dira: iturri instituzionaletara ez ezik, immigrazioari lotutakoetara ere jo behar da, hala nola etorkinen elkarteetara, adituengana eta gobernuz kanpoko erakundeetara.

RTVE

- **Gatazkak.** Tokiko biztanleen eta pertsona edo immigrante-talde baten artean gatazkaren bat sortzen denean, profesionalen betebeharra erabateko inpartzialtasunari eustea da, eta alde guztiei hitza ematea, egiazko informazioa emateko. Gauza bera egin behar dute gatazka hainbat jatorritako etorkinen artekoa bada. Legezko egonaldia ez duten eta kameran eta mikrofonoen aurrean agertzeari uko egiten dioten etorkinen kasuan, bozeramaile baimenduak bilatu behar dira, beren jarrerak jakinarazteko.

1.9. IKUSGARRITASUNA / SENSAZIONALISMOA SAIHESTEA:

CAC

- Gomendagarria da, immigrazioaren informazio-tratamenduan, batez ere helburu ikusgarri bat bilatzen duten efektu eta baliabide teknikoak eta kazetaritzakoak saihestea.

EiTB

- Beste herri batzuen kulturen gainean informatzeko orduan, negatiboak dira sensazionalismoa eta gaia ikuskizun bihurtzea. Inoren ohituren gaitzespen moralak, esplizitua nahiz inplizitua izan, ez dauka lekurik informazioan, betiere ohiturok larriki urratzen ez badituzte Giza Eskubideak.

2. ADINGABEAK

SARRERA:

- Haurrek eta nerabeek babes berezia dute lege–testuetan eta testu deontologikoetan ere bai.
- Herrialde demokratikoetan, intimitaterako eta informazio–askatasunerako eskubideen arteko talka gertatzen denean, helduen kasuan, legeak eta ebazpen judizialek informazio–askatasuna lehenesten dute; tartean dauden adingabeak direnean, berriz, intimitatearen bortxaezintasunari ematen zaio lehentasuna.
- Horren ondorioz, adingabeei buruzko informazioa emateko askatasunari muga esplizituak ezartzen zaizkio, nazioarteko tratatuetan eta adierazpenetan nahiz ordenamendu juridikoetan jasota daudenak:
 - 1948an, *Giza Eskubideen Deklarazio Unibertsalak* "haurtzaroaren eta amatasunaren izaera berezia" aitortu zuen.
 - 1959an, orduan NBE osatzen zuten 78 herrialdeek *Haurren Eskubideen Deklarazioa* onartu zuten. Besteak beste, honako hau jasotzen da testuan: "Haurrak babes berezia izango du eta abaguneak eta zerbitzuak izango ditu, eta hori guztia legeak eta beste bitarteko batzuek salbuetsita egongo da, fisikoki, mentalki, moralki, espiritualki eta sozialki modu osasuntsu eta normalean garatu ahal izateko, bai eta askatasun eta duintasun–baldintzetan ere".
 - 1978an, *Espainiako Konstituzioaren* adierazpen–askatasunari buruzko 20.4 artikulua honako hau dio: "Askatasun horien muga dira titulu honetan aitortutako eskubideak, hura garatzen duten legeetako aginduak eta, bereziki, ohorerako, intimitaterako, norberaren irudirako eta gazteen eta haurren babeserako eskubidea".
 - 1989an, ia herrialde guztiek sinatutako *Nazio Batuen Haurren Eskubideei buruzko Konbentzioak* ezartzen du hemezortzi urtetik beherakoak beren bizitzako alderdi guztiak hartzen dituzten eskubideen subjektu direla.
 - Espainiako ordenamenduan badago eremu horretan arau espezifiko bat, *Adingabearen Babes Juridikoari buruzko 1/1996 Lege Organikoa*, non "haren ohorea edo ospea kaltetzea ekar badezake, edo haren interesen aurkakoa bada, adingabearen edo lege–ordezkarien adostasuna egonda ere, Komunikabideetan haren irudia edo izenaren edozein erabilera" adingabearen ohorean, norberaren eta familiaren intimitaterako eta norberaren irudirako eskubidean modu ez–legitimoan sartze gisa jotzen den.
- Bestalde, kazetaritza–deontologian, ia kode eta estilo liburu guztiek jasotzen dute profesionalak eta hedabideek beren lanbide–jardunean haurren eskubideak babesteko duten betebeharrak saihestezina.

2.1. ADINGABEEN INTIMITATEA (ORO HAR)

FAPE

- Arreta berezia jarriko da hurrei eta gazteei eragiten dieten gaien tratamenduan, eta adingabeen intimitaterako eskubidea errespetatuko da.
 - FAPE, 2014/92 txostena
- Albistearen egokitasun edo interes–irizpidez gain, garrantzitsua da aintzat hartzea nola eragin diezaiokeen adingabeari bere nazionalitatea, familia egoera, sinesmen erlijiosoak, portaera soziala... bezalako datuak hedatzeak.
- Komunikabideak behartuta daude adingabeen irudia eta nortasuna babesteko, bai jendaurrean agertzearen arriskuengatik, bai haien nortasunaren errespetuagatik.

- Horrek ez du esan nahi adingabeak komunikabideetatik desagertu behar direnik, baizik eta haien intimitatea babesten duten baldintzetan agertu behar direla.
- Adingabeek Interneteko sare sozialetan eta foroetan emandako informazioa behar bezala erabili behar da.

ERRESUMA BATUA

- Adingabeak ez dira eskolan gerturatuak izan behar, ezta argazkiak ateratzeko ere, ikastetxeko arduradunen baimenik gabe.

BERRIA

- Adingabeen, eta mehatxaturik senti daitezkeen pertsonen argazkiak haiek ez ezagutzeko moduan argitaratzeko ahalegina egingo da.

EL PAÍS

- Debekatuta dago argazkiak manipulatzeko, baldin eta manipulazioa erabat teknikoa ez bada (kazetaritza–ediziorako, errebelatze edo transmisio–akatsak ezabatzeko), edo adingabeen edo mehatxaturik izan daitezkeen pertsonen identitatea babesteko helburuarekin ez bada.
- Adingabeak ez dira grabatuak izango edo ez zaie argazkirik aterako, identifikazioa erakutsiz, jasotako eszenak haien intimitateari edo irudiari kalte egin badiezaieke, gaur egun edo etorkizunean ere.

EITB

- Informazio–tratamenduan, haur, nerabe eta gazteen eskubideen babesa beti gorde behar da, haien jatorria, gizarte–egoera edo erlijio–sinesmena edozein dela ere.
- Arreta hori babesgabe dauden adingabeen kasuan areagotu egin behar da bereziki, adibidez, familiaren tutoretzarik gabe daudenean, edo beste herrialde batzuetako gertaerei buruzko informazioetan.

RTVE

- Adingabeek ohorerako, norberaren eta familiaren intimitaterako eta norberaren irudirako eskubidea dute. Eskubide horren barruan sartzen da, halaber, familia–egoitzaren eta gutunen bortxaezintasuna, bai eta komunikazioen sekretua ere.
- Adingabeen irudiak edo izenak komunikabideetan hedatzeak ez du ekarriko haien intimitatean, ohorean edo ospean modu ez–legitimoan sartzea, edo haien interesen aurkakoa izatea.
- Adingabearen edo haren legezko ordezkarien adostasuna egonda ere, ohorerako, norberaren eta familiaren intimitaterako eta norberaren irudirako eskubidean bidegabeko sartze gisa hartuko da komunikabideetan haren irudia edo izena erabiltzea, haren ohorea edo ospea urratzea ekar badezake, edo haren interesen aurkakoa bada ere.
- Ez da patologia edo ezintasun larriak dituzten adingabeen irudi edo aipamen identifikagarriak erabiliko propaganda–helburuetarako, edo haren duintasunaren aurka gerta daitekeenean.
- Ez da erakutsiko adingabe identifikagarriak alkohola, tabakoa edo substantzia estupefazianteak kontsumituz.
- Berez pertsonaia publiko eta ospetsuak diren adingabeek babes berezia izan behar dute, eta horrek beren bizitza kalte dezaketen irudiak edo testigantzak jasotzea eta igortzea eragotzi egiten du.

Egoera onargarriak:

EL PAÍS

- Arreta hori ez da beharrezkoa normaltasun uneak hartzean, hala nola ikasturtearen hasieran edo haurren kirol–lehiaketa batean.

RTVE

- Adingabe baten irudiak hedatu ahal izango dira hurren inguruari buruzko informazioak direnean, hala nola ikasturteko hasierak, hurren moda–desfileak, hurrentzako film edo liburuaren estreinaldiak, Erregeen kabalgatak, etab.
- Era berean, ez da antijuridikotzat joko adingabeen irudiak leku publikoetan zabaltzea, kasualitatez edo informazio nagusiaren osagarri gisa baino agertzen direnean, baldin eta adingabearen irudiarekin lotzea kaltegarria izan litekeen alderdi negatiborik ez badute.
- Egiatzko eta interes publikoko informazioa zabaltzea ere justifikatuta egongo da, nahiz eta adingabe bati eragin eta haren interesen aurkakoa izan, baldin eta anonimotasuna bermatzeko behar diren baliabideak erabiltzen badira, hala nola, haren izena, irudia edo hura identifikatzeko inguruko daturik ez emanez, edo aurpegia distortsionatuz.

2.2. GERTAERA, DELITU–JARDUERA EDO ZIGOR ARLOKO PROZESUETAN NAHASTUTAKO ADINGABEEN INTIMITATEA:

Biktima zein egile gisa:

FAPE

- Bereziki, kazetariak ez ditu adingabeak elkarrizketatuko, argazkiak aterako edo grabatuko delitu–jardurekin edo pribatutasunaren esparruan koka daitezkeen jardurekin zerikusia duten gaiei buruz. (FAPE)

FAPE, 2014/92 txostena

- Adingabe baten bizitza pribatua interes publikokoa denean testuinguru negatibo batean, hurrenaren nortasuna ezkutatu beharko da, haren anonimotasuna eta irudia erabat babestuz irudia desagertzeko prozeduren bidez, edo hura identifikatzea ahalbidetzen duen edozein datu saihestuz.
- Babes hori beste herrialde batzuetako adingabeekin ere eman beharko da; izan ere, era horietako irudiak ohikoak dira hondamendi humanitarioei buruzko berrien tratamenduan.
- Zigor arloko prozesuetan dauden adingabeei buruzko informazioa ematen denean, adingabearen anonimotasuna bermatu behar da, haren irudia erabat ezkutatu behar da, eta zuzenean edo zeharka hura identifikatzeko aukera ematen duen edozein datu ezabatu behar da.

LA VOZ DE GALICIA

- Adingabeak ez dira identifikatuko, ez delituen egileak direnean, ez ekintza horietako baten biktimak direnean, delituen izaeragatik edo beste baldintzaren batengatik, eta jakinarazte horrek haien eskubideen aurka egin dezakeen beste edozein kasutan ere.

CADENA SER

- Inoiz ez dira emango delitu batekin lotutako adingabeen izenak, ez biktima gisa, ez erasotzaile gisa.

LA VANGUARDIA

- Biktima, lekuko edo erruztatu gisa, auzi kriminaletako adingabeen kasuan, biktima hiltzen denean izan ezik, haien nortasuna zaindu behar da, haien izenaren inzialak erabiliz, puntuekin eta tarterik gabe (B.R.L. gaztea), nahiz eta batzuetan anonimotasuna egokiagoa den (ezta inzialak ere).

VOCENTO

- Gertakari batean nahasitako adingaberik ez da bere izenarekin identifikatu behar, ezta argazkien bidez ere.

EITB

- Kontu handiz tratatuko da adingabeei eragiten dien informazio guztia, eta ez da haien identifikazioa eta irudia zabalduko biktima, lekuko edo erruztatu gisa agertzen direnean auzi kriminaletan.

RTVE

- Ez dira adieraziko ez nortasuna, ez ahotsa, ez irudia, ezta adingabe bat identifika dezakeen beste edozein datu ere, bereziki delitu bat egotzi bazaio edo delitu horren biktima izan bada. Haien nortasuna babesteak gurasoen edo senideen irudirik edo daturik ez ematea ere eskatzen du.
- Profesionalek kontu handiz tratatu beharko dute adingabeei eragiten dien informazio guztia, eta ez dute haien irudia eta nortasuna zabaldu beharko biktima, lekuko edo erruztatu gisa agertzen direnean, bereziki gizartean garrantzi berezia duten gaiak direnean, hala nola sexu-delituak.
- Adingabe bat delitu baten protagonista denean, profesionalen betebeharra da hura babestea, biktima, lekuko edo akusatua izan. Epaile batek erruduntzat jotako adingabearen kasuan, zorrotz errespetatuko da haren intimitatea babesteko eskubidea.
- Adingabea nor den ez jakiteko, adingabearen gurasoak edo familia identifikatzea ere saihestu behar da.
- Legez kontrako ekintzen egile, lekuko edo biktima diren adingabeak identifikatzeko irudirik edo aipamenik ez da emango.

Biktimak direnean:

FAPE, 2014/92 txostena

- Arreta berezia jarriko da delitu baten biktima den adingabe bat identifikatzea eragin dezaketen berrien tratamenduan.

KATALUNIA

- Saihestu egin behar da adingabeen nortasuna zabaltzea biktima gisa agertzen direnean (giza hilketa eta bahiketa edo desagertze kasuetan izan ezik), lekuko gisa agertzen direnean edo auzi kriminaletan erruztatuta daudenean.
- Gogoeta hori bereziki egokia da garrantzi sozial bereziko gaietan, hala nola, sexu-delituetan, suizidioetan, adopzioei buruzko arazoetan edo espetxeratutako gurasoen seme-alabekin.

GALICIA

- Adingabeei eragiten dien informazio oro bereziki tratatu behar da, eta ez da haien identifikazioa zabaldu behar biktima gisa agertzen direnean (giza hilketaren kasuan izan ezik), auzi kriminaletan lekuko gisa agertzen direnean edo erruztatuta daudenean, batez ere garrantzi sozial berezia duten gaietan, sexu-delituen kasuan, adibidez.

ERRESUMA BATUA

- Legeak debekatzen ez badu ere, prentsak ez ditu identifikatu behar sexu-delituekin lotutako kasuetan biktimak edo lekukoak izan diren 16 urtetik beherako haurrak.
- Adingabe baten aurkako sexu-delitu kasu bati buruzko edozein informaziotan:
 - a) Adingabea ez da identifikatu behar.
 - b) Helduak identifika daitezke.

BERRIA

- Informazioaren protagonisten ohorea eta duintasuna babesteko, ez da jakinaraziko hondamendien eta indarkeriaren biktima izan diren adingabeen izenik.

EITB

- Agresio sexisten eraginpean dauden adin txikikoak halako biolentziaren biktima zuzentzat jo, eta horren arabera tratamendua emango zaie.
- Adingabeen desagertzeekin, sexu-erasoekin, tratu txarrekin edo jazarpeneekin zerikusia duten albisteek errealitatea erakutsi behar dute, morboan edo orokortasunean murgildu gabe.

(Ustezko) delitugileak direnean:

FAPE, 2014/92 txostena

- Adingabe delitugileei buruzko informazioak zorrotz errespetatuko du errugabetasun-presuntzioa.
- Jokabide sozial negatiboetan (indarkeria, arrisku-kontsumoak, delinkuentzia, etab.) adingabeak agertzen diren albisteek adingabearen egoerarako testuinguru egokia eman beharko dute.

EL PAÍS

- Inizialak erabiliko dira poliziak atxilotutakoak edo formalki delitu batengatik akusatutakoak adingabeak direnean (18 urte).

CADENA SER

- Adingabeen nortasuna babestu behar da argazkietan edo irudietan delinkuentzia edo marjinazio-testuinguruetan agertzen direnean, edo eszena horrek haien intimitateari edo irudiari kalte egin diezaiokenean, gaur egun edo etorkizunean.

EL MUNDO

- Espainiako hedabideek haurren eskubideekiko sentiberatasun falta sakona erakutsi dute batzuetan. Adibidez, delitugileen edo ustezko gazte-delitugileen erabateko identifikazioa maiz agertu da egunkarietako orrialdeetan.

RTVE

- Gure betebeharra da ustezko delitugilea behar bezala identifikatzea, datu horiek informatzen ari garen gertakariaren funtsezko parte direlako. Ustezko delitugile adingabeen kasuan bakarrik saihestu behar da zalantzarik gabeko identifikazioa ahalbidetzen duen edozein datu.

2.3. FAMATUEN SEME-ALABA ADINGABEEN INTIMITATEA

KATALUNIA

- Ez da zilegi senideen edo hurbilekoen garrantzi publikoa aitzakiatzat hartuta, adingabeen bizitza pribatuan sartzea edo haien irudia ustiatzea justifikatzeko.

ERRESUMA BATUA

- Prentsa arduradunek ez dute guraso edo tutoreren baten ospea, sona edo posizioa erabiliko adingabe baten bizitza pribatuari buruzko xehetasunak argitaratzeko justifikazio bakar gisa.

RTVE

- Libreki onartutako ospeak dakarren nolabaiteko pribatutasun-mugapena ospearen jabeen bakarrik aplikatu dakieke, inoiz ez seme-alaba adingabeei.

2.4. ELKARRIZKETAK ADINGABEEI

KATALUNIA

- Oro har, adingabeak ezin dira elkarrizketatu, haiei argazkirik atera edo filmatu gurasoen, tutoreen, maisu–maistren edo hezitzaileen berariazko baimenik gabe.

ERRESUMA BATUA

- 16 urtetik beherako haurrak ez dira elkarrizketatu behar, ez eta argazkiak atera ere, beren edo beste adingabe batzuen ongizatearekin zerikusia duten gaiei buruz, salbu eta aita jagole baten edo antzeko ardura duen heldu baten baimena badute.

CADENA SER

- Adingabe batekin hitz egiteko, gurasoen edo legezko tutoreen berariazko baimena behar da.

EITB

- Kazetariak ez diete topiko eta estereotipo sexista, klasista eta arrazistetan oinarritutako galderarik egingo adin txikikoei, ez eta egokiro erantzuteko gai izango ez diren galderarik ere. «Zein panpina eskatuko diozu Olentzerori?» edo «nola imajinatzen duzu zeure ezkontza–eguna?», adibidez, aurreiritzietan oinarritutako galderak dira.
- Prozesu judizialean inplikaturako adingabeak ez dira identifikatu edo elkarrizketatu behar, biktima izan, akusatu izan, nahiz lekuko izan.
- Albisteetan guztiz baztertzekoak dira galdera, iritzi eta kontakizun iraingarriak edo umiliagarriak, adingabearen edo gaztearen autoestimua kaltetzen dutenak, beraren samina pizten dutenak, eta beraren sinesmenak edo kultur balioak gutxiesten dituztenak.

RTVE

- Ez dira elkarrizketatuko krisi–egoeretan identifikaturako adingabeak (etxetik ihes egin dutenak, beren buruaz beste egiten saiatu direnak, helduek krimenerako erabiliak, prostituzioan nahasiak, prozesu judizialean inplikaturako gurasoak edo hurbileko senideak edo espetxean giltzapetuta daudenak, etab.).
- Profesionalek ez dituzte adingabeak elkarrizketatuko edo grabatuko delitu–jarduerekin lotutako edo pribatutasunaren esparruko gaiei buruz. Adingabe baten ikuspuntua erakustea ezinbestekotzat jotzen bada, beharrezkoa izango da ahotsa eta irudia distortsionatzea, hura ez ezagutzeko.

2.5. ADINGABEEN PARTE HARTZEA KOMUNIKABIDEETAN. GURASOAK ETA TUTOREAK:

FAPE, 2014/92 txostena

- Komunikabideek uko egingo diote adingabeak erabiltzeari enpresa edo hirugarrenen onurak lortzeko, edo audientzia–indizea handitzeko, nahiz eta informazio–iturria adingabearen familia bera izan.
- Adingabeen irudi baimenduak ere ez dira erabiliko baimena eman zen testuingurutik kanpo.
- Kazetariak arreta berezia jarriko du haurren edo haren gurasoen edo legezko tutoreen baimena lortzeko, adingabe baten bizitza pribatuko alderdiak ezagutarazi ditzakeen edozein albiste jorratzean.
- Baimenik ez balego, albisteak garrantzi historiko, zientifiko edo kulturaleko informazio–interesa izan beharko luke; zabaltzen den informazioa egiazkoa izan behar da, eta ez dio kalterik egin behar adingabearen izen onari, duintasunari edo interesei.

EITB

- Irudiak edo elkarrizketak graba edo zabal daitezkeen erabakitzeko, ez da aski izango gurasoen baimena.

- Senitartekoek oihartzun mediatikoa nahi dutenean, zorrotz zaindu beharko dira adingabeen eskubideak. Kazetariak du tratamendu informatiboaren gaineko erabakia eta erantzukizuna.

RTVE

- Adingabeak agertzen direnako telebista-emanaldiek haien legezko ordezkarien (gurasoak, tutoreak, etab.) eta adingabearen beraren aurretiazko eta nahitaezko baimena izan behar dute, betiere haien adinak, heldutasun-mailak eta inguruabar pertsonalek horretarako aukera ematen badute. Halaber, datu pertsonalen babesari buruzko legeria errespetatu beharko da.